

da. »Já, kdybych mohl být v posteli, ležel bych tam jako myška ani bych nepípl.«

Tchyně se urazila a chtěla něco ostrého říci. Pak jen zanaříkala: »To je těžké, když je člověk mezi cizími jako zaprodaný.«

Helena si povzdechla a podívala se na bratra. Ten se rovněž podíval na ni, ale nepovzdechl si. Co ještě více mohou dělat, aby získali starou paní? Nestačí, že oba dělají co mohou, že na sebe nemyslí, ale jen na druhého? Nestačí, že žijí jako zakletí v oprýskaném činžáku a že stará paní neslyšela od nich ani povzdechnutí, natož narážku nebo hrubé slovo? Patrně je to všechno málo, patrně to nestačí.

A nemocná s vědomím, že jí bylo těžce ublíženo, otočila se ke zdi.

Helena hleděla si tedy oběda a Venda čistil na chodbě boty. Pískal si při tom. Zaplať Pán Bůh za to pískání.

9.

MOJE HOLČIČKA.

Tak je našel Pepa, když se vrátil domů. Přišel s kufříkem a aktovkou, uprášený, jak byl celý týden jezdil po venkově. Klobouk měl posunutý do týla a na tváři mu seděl radostný úsměv.

Na prahu rozpráhl ruce i s kufříkem a řekl s povzdechem, jako by shazoval balvan únavy:

»Konečně doma.«

Helena ho vítala, odnášela mu kabát, hladila ho a líbala na krk, ostříhaný právě u holiče. Venda mu poklepával na rameno, jen stará paní zarytě mlčela.

Když se Pepa vrátil z koupelny, kde si myl ruce, sedl si k ní na postel a láskyplně se ptal, jak se jí daří.

»Špatně,« odsekla. »Špatně, když i vlastní syn vítá se dříve s cizími, než s vlastní mámou.«

»Ale maminko,« mírnil ji.

»Jen nech,« odbývala ho. »Všichni byste nejraději viděli mne zahrabanou. Však ono to dlouho trvat nebude a budu na prkně. Nevěsta se o to jistě postará.«

Heleně vypadlo vejce leknutím, Venda kopl do stolu a Pepa povstal s postele. Radostná nálada vyprchala, jako by jí někdo bičem vymrskal.

»Celý týden se na vás těším, pořád na vás vzpomínám a takto mne vítáte.« Pepa řekl to již bez úsměvu a nějak shrbený šoural se z kuchyně ven. Když šel kolem Heleny, uviděl, že jí z očí kanou slzy. Padaly na horká kamna a zasyčely na nich jako vyprsklé sádlo. Pohládl ji po vlasech a políbil ji za úsměv mezi slzami.

Ne, nehněval se na matku. Nedivil se, že je tak mrzutá, tak nevraživá. Vždyť tak dlouho stůně. On sám musel by se zbláznit, kdyby měl tak dlouho ležet.

Na chodbě zastavil se pak s Vendou. Oba hovořili o politice a o Vendově nezaměstnanosti. Časem se i zasmáli novému vtípku.

Ženy v kuchyni mlčely.

Tchyně byla uražena, aniž dobře věděla proč, a Helena polykala slzy.

»Brečet zrovna nemusíš, když řeknu synovi pravdu,« rozčilovala se nemocná.

»Pojďte k obědu,« volala Helena na muže a dělala, že neslyší tchyninu výzvu k hádce.

Přišli z chodby, hovořili a hlomozili židlemi.

Helena nalila kouřící se polévku a dříve než se dala do jídla, prostřela staré paní ubrousek u postele a přistrčila talíř.

»Zase doma,« rozhovořil se Pepa. »Kdybyste věděli, jak jsem přejeden věčné vepřové, jak jsem nevyspalý z hotelových pokojů, kde nikdy není klid.«

»Kdyby sis byl vzal Mařku Pánkovic, mohl jsi mít pořádný domov a nemusil by ses tlouci po venkově.« Ozvala se nemocná a polévka tekla jí koutky úst ven.

»Možná, že bych z toho pořádného domova tím více utíkal,« nedal se Pepa.

Pod stolem stiskl pak Heleně ruku a pozvedl ji úsměvem.

Jak jí chápal, jak jí byl vděčný. Za lásku, za trpělivost a za statečnost. Aby obrátil hovor, prohodil:

»Tento týden jsem prodal dost strojů.«

Venda přivítal bouřlivě jeho nesmělé chlubení a hlasitě mu blahopřál. I nemocná jaksi okřála, jen Helena zesmutněla.

»Budeme to potřebovat,« řekla pak. »Možná, že mne propustí ze školy.«

Nemocná zvýšila pozornost.

»Copak, copak,« pravila jízlivě.

»Slyšel jsem o tom,« předešel jí Pepa a znovu se pousmál na Helenu.

»Co je? Co nevěsta provedla?« nedovedla se udržet stará paní.

»I nic,« vložil se Venda do hovoru. »Jen vdané budou propouštět, abychom my mladí muži dostali místa.«

»Kdybych ti tak mohla dát to své místo,« povzdechla si Helena.

»Abych vyšival a šil, ne?« smál se Venda.

Pepa přerušil však jejich škádlení.

»Nesmějte se, myslím, že se ten zákon brzy uskuteční.«

»Co si potom počneme?« zašeptala Helena do všeobecného ticha.

»Nějak bylo, nějak bude,« prohodil na to Pepa.

»To by nevěsta nechodila učit? To by byla celý den doma? A to bychom žili jen z toho, co ty vyděláš na svých strojích,« polekala se nemocná.

»Asi tak,« přisvědčil Pepa. »Alespoň bude mít Helena celý den čas opatrovat tě.«

»Já přece nechci,« rozkřikla se nemocná. »Mně nic není, ať jde raději dělat, přece z tvých strojů nemůžeme být čtyři živi?«

»Pět,« opravila ji tiše Helena.

»Jak to pět?« ozvala se tchyně a pro jistotu si všechny na prstech počítala.

»No tak, pět,« opakovala Helena a zčervenala sklopila oči.

Prvý to pochopil Venda. Vyskočil od stolu, že za sebou povalil židli, objal sestru a zmateně hovořil:

»Heleno, zlato jedno, je to jistě pravda? Já budu to mrně houpat, chodit s ním na procházky, já ti ho převinu, vykoupám, žádnou práci s ním mít nebudeš.«

»Heleno,« řekl jenom Pepa. Ale v tom jménu byla skryta všechna radost, všechno potěšení z nového života. Pak řekl ještě jednou »Heleno« a vzal ji od Vendy do náručí.

»Dítě,« zaječela nemocná s postele. »Do téhle bídy ještě dítě. Vyloučeno. To musí pryč, nějak to zařídíme, ale dítě sem nepříjde.«

»Proč?« zeptali se všichni tři najednou.

»Blázni jste, blázni. Věřte zkušené ženské. Dítě stojí spoustu peněz a ještě více času. My nemáme sami co jíst a ještě by sem mělo přijít dítě.«

Helena odstrčila rukama muže i bratra a stoupla si k posteli před nemocnou.

»To zas ne. Dítě je moje a vzít si je nedám. O všechnu radost jste mne již připravila, muže mně chcete odvést ale dítě vám nedám. Sama nevím, co ode mne vlastně chcete. Sloužím vám, dřu na vás, udělám co vám

na očích vidím, ale vám je všechno málo. Stále chcete nové a nové oběti. Dala jsem vám již toho tolik, ale tuto moji největší radost vám nedám. Ne a ne. Kdybych měla jen jednou denně jíst, kdybych měla lidem poslouchat, dítě bude moje.»

»Ale, Heleno, nerozčiluj se tolik,« mírnil jí Pepa. »Jakobys maminku neznala. Je chudák nemocná, chtěla by, abycho se kolem ní všichni točili a najednou sem má přijít nový panovník, takový rozkřičený, takový mazlík v peřině.«

»Já chci, aby se kolem mne všichni točili,« křičela nemocná. »Já, nebohá stará máma. Celý den zde ležím jako Lazar, nikdo mně lžici vody nepodá a já bych chtěla, aby cha, cha, cha. Vždyť to sám musíš vidět. Dnes mně nevěsta nedala ani slánku k posteli,« rozžalovala se malicherně.

Bylo na ní vidět, že toho má ještě hodně na srdci, že teprve spustí, že začne rukama lomit a nakonec se rozpláče. A tu udělal Pepa něco, co ještě v novém manželství neprovedl. Zavěsil se do Heleny i do Vendy a šel s nimi do pokoje.

»Maminka bude plakat,« probudil se v Heleně soucit. »Nevadí,« odpověděl Pepa. »Musí si zvykat, že není středem naší rodiny. A teď mně, Heleno, řekni, kdy se ta naše žába má narodit?«

»Ty chceš také holčičku?« zaradovala se Helena.

»No jejda. Takovou tlustou, kudrnatou, na jedné nožičce s jedním záhybem, na druhé se dvěmi.«

»Pepo, Pepo, já mám takovou radost,« tulila se k němu Helena.

»Já taky,« odpovídal jí manžel.

»Lidi, poslyšte,« vyskočil vtom Venda. »Na to nejhlavnější jsme zapomněli.«

Opa se na něho pozorně zadívali.

»Jak se bude to děvčátko jmenovat?«

»Ined se vytáhl kalendář a dalo se do hledání. Muži skloněni říkali si za sebou: »Apolena, Barbora, Marie Tekla,« Helena se vytratila do kuchyně k mamince.

Nemocná byla odvrácena ke zdi a dělala, že spí.

Helena si povzdechla, složila ruce v klín a zabrala se do svých myšlenek o dítěti i o propuštění.

Z pokoje znělo jednotvárné: »Terezie, Klára, počkej, Vlasta...«

Hodiny se k tomu posmívaly svým »ne, ne, ne,« a občas v nich hrklo.

Oheň dohasínal a na stole chladla nalitá polévka.

10.

DĚKUJEME VÁM.

Bylo to poslední den v měsíci.

Ve sborovně bylo ticho, jen Pouzarová, Marková a Zučková stály proti sobě. Jako tisíce vdaných žen, držely i ony v ruce listinu, kde se jim děkuje za jejich věrné služby.

Pouzarová hodila listinu mezi pudřenky a plnicí pera do své objemné tašky. Helena utírala si potají slzy i když se tolik přemáhala, aby neplakala. Lída Marková si povzdechla:

»Alespoň někdo nám děkuje za to, co jsme vykonaly.«

»Je to pravda,« zlobila se Pouzarová. »V novinách, v kavárnách, na ulici, všude se o nás mluví jako o zlodějích. Vždyť jsme také lidi, také jsme chtěly být užitečné, přece jsme nic neukradly. Ale to se nám všichni škodolibě smějí, jako by na nás někdo vyzrál. Za to, že jsme zde ztrávily nejlepší léta, za to, že teď bez odmluvy odcházíme, za to ještě na nás zvedají své ruce.«

»To je cit davu,« prohodila Marková. »Když slabý padne, nepomůže mu nikdo, naopak, zvedají paže, aby ho dobili.«

»Správně,« souhlasila Pouzarová. »My padly, abycho udělaly místo heslu „Mládí vpřed“.«

»A my nejsme mladé?« ozvala se nečekaně Zučková. »Jsme snad ve věku, kdy život končí? Nebo nemáme práva zakládat rodiny, tvořit nové potomstvo?«

»Právě proto, abys mohla mít početné potomstvo, posílají tě domů, ke škopku,« hovořila jízlivě Pouzarová.

»Jak mohu mít dítě,« hořkovala Helena, »když nemáme sami co do úst?«

»Děvčata, to je těžké,« vložila se mezi ně Lída. »Někomu je snad uolíženo, někomu, jako mně je to celkem jedno, ale mnohým to prospělo. Musíme každý něco obětovat. Já vím, Helena bude postižena, ale ty, Jarmilo, ty se k tomu škopku ani nedostaneš.«

Pouzarová neodpověděla, dělala, že si zapaluje cigaretu, že již nemůže promluvit.

»Mám dnes do jedenácti,« začínala proto Lída z jiného konce. »Potom nenápadně zmizím a půjdu domů.«

»Já učím ještě odpoledne,« řekla Helena.

»Já ve dvanáct bouchnu třídnicí, skočím do auta, na boudu pustím zadní výfuk, ať to tady všechno otrávím, ať to tady všechno zajde.«

Marková se na ní podívala, asi jako se dívala na Pavla, když zlostně vrískal. Pak pokrčila koutky úst a pokračovala:

»Tak, děvčata, kdybycho se snad již neviděly, mnoho štěstí do života a na brzkou shledanou.«

»Mnoho štěstí,« ušklíbla se Pouzarová. »Prosím tě, v čem ještě?«

»V lásce, v práci,« odpovídala Marková.

»Ty jsi směšná. Přece tě z práce právě vyhodili.«

»Snad nechceš říci, že teď složíš ruce v klín?« podivila se Marková.

»Jak bys jen mohla bez práce žít?«

»Musí to jít,« odpovídala Pouzarová. »Přece nezačnu nakládat hříbky do octa anebo nebudu utírat celý den prach s nohou u stolu?«

»Ne, tak to nemyslím,« hájila se Marková. »Žena má však tolik možností, jak se uplatnit...«

»Já vím. To se tak říká a píše v ženských hlídkách. Co budeš dělat třeba ty sama?« otázala se Pouzarová.

»Já? Copak je málo práce v domácnosti s dvěma dětmi?«

»Domácnost a dvě děti. Trochu nízký cíl po studiích, zkouškách a po kolika letech učitelování.«

Lída Marková se urazila.

»Málo se ti to zdá? To se tedy náramně mylíš. Děti přejímají celou moudrost svých rodičů a ještě k ní přidávají svoji zkušenost. Dám-li dětem vše co umím a ony k tomu přidají své vlastní vzdělání, budu mít...«

»Budeš mít dva vrcholně vzdělané lidi bez zaměstnání,« doplnila její řeč Pouzarová.

»Jarmilo, ty jsi nenapravitelný pesimista. Copak nevěříš, že vše bude jednou lepší, vše bude dobré? Copak ty nemáš naději?«

»Ne, to nemám. Jediné, co vidím, je, že upadáme. Řekni sama, kdo dá dnes děvče studovat? Ha, nikdo. Příští ženská generace budou tedy zase křehké ženušky s krajkovými spodničkami, schované v závojích s jediným životním cílem — dobře se provdat. Celá ta tvoje darovaná moudrost bude jim houby platná, neboť muži mají raději hloupé ženy. Zkrátka, vrátí se zlaté staré časy, kdy na prvý bál bude se vzpomínat po celý život a kdy polovina slov bude prohlášena za neslušná.«

»Vždyť i v tom je půvab,« ozvala se zase Helena.

»Snad. Snad opravdu příští generaci to bude stačit. Ale co my, které jsme zvyklé každý den být v kavárně, v baru a na tenisu?«

»V životě jsem nebyla v baru, raketu jsem v ruce neměla a do kavárny jdu jenom proto, že se tam mám s někým sejit,« namítla Marková.

Pouzarová zůstala na ni překvapeně koukat. Nevěděla, zda jí má věřit, nebo ji označit za lhářku. Když ale spatřila opravdové obličejy Zučkové i Markové, prohodila: »S vámi je těžká debata,« a vyšla ze dveří.

»Těžká debata,« napodobila ji Marková. »Nebo ty jsi husa, že ti rovné není.« To řekla již zavřeným dveřím, na které ukázala.

»Vidíš, také jedna, která teď začne vymýšlet módu nebo se dá do psaní románů. Počkej, Heleno, jak teď bude literatura obohacena o nová díla. Spousta ženské inteligence nebude mít co dělat a tak začne psát. Ještě štěstí, že ztratí trpělivost, než jim redakce odpoví, nebo si do té doby najdou jiné pole činnosti. Kdyby byly ještě politické strany, byl by takový nával na poslancecké mandáty, že by museli přistavět parlament.«

»Možná, že začnu také psát,« pravila hořce Helena.

»Třeba v tom budeš mít úspěch. Jen, prosím tě, piš raději o vaší domovnici, než o milionářovi, který si vzal chudou modistku s nemocnou matkou. Copak o tebe nemám strach, ty znáš život, ale ta Pouzarka, čeho ta se chytí?«

»Pouzarová má co jíst, ta se může vrhnout na chov papoušků nebo na lukostřelbu, ale co já? Víš, nerada dělám ze sebe trpětelku, ale u nás je to opravdu zlé.«

»Tak víš co, děvče? Teď jdi hezky do třídy, večer se s žábami rozluč a hned zítra, pamatuj si, že hned za svítání, přijdeš k nám. Já tě zasvětim trochu do toho chování, půjčím ti děti ven a za hodinu poznáš, že je pro ženu větší tragedií, když má její mimino bolení, než současná situace v Jižní Americe.«

Helena se na ni slabě pousmála a když se do ní Lída zavěsila, vyšla s ní ze sborovny.

»Tak pá,« řekla Lída a políbila Helenu na tvář.

»Sbohem,« zašeptala v slzách Helena.

»Ne, ne sbohem. Na shledanou a hned zítra.«

»Zítra,« opakovala si Helena, jako by pro ni nebylo zítřka, jako by se dnes život zastavil.

Rozešly se ke třídám.

11.

UŽ JENOM SBOHEM.

Lída bude zde již jen hodinu, Helena odejde až večer. Odejdou tiše, nikdo jim snad ani ruky nestiskne. Hejna se ani netajil radostí, že jdou pryč. Malý přikláněl se k tomu, s kým právě hovořil a ředitel, ten se s nimi rozloučil již ráno. Sice »hrozně« spěchal někam k úřadu a proto zkrátil řeč na několik slov. Byly to ovšem průhledné fráze, kterým stejně nikdo nevěřil. O nějakém vzpomínání se ani nezmínil. A na celém jeho obličejí bylo vidět jakou má radost z toho, že teď má pouze mužský sbor s jedinou svobodnou industriálkou.

Ve třídách byly všechny tři učitelky nějak stísněné.

Lída, i když se snažila být klidnou, učila velmi roztržitě. Její pohled těkal neustále po stěnách se známými školními obrazy a zastavoval se u dívčích hlaviček. Jednu po druhé brala tak Lída, jako by si je chtěla navždy zapamatovat.

Poslední den ve škole. Poslední hodinu. Naposled stojí

tak proti houfu dětských obličejů s náznakem příštího ženství. Tak jim rozuměla, tak je měla ráda. Vždy se jim snažila být dobrým vzorem, vždy jim chtěla pomoci. Tak často si přála vlít do jejich splašených snů kousek skutečného života, tak často jim ukazovala, že život není takový, jakým si jej představují dívčí přepjaté duše, ale že i přes to je velmi hezký.

Dnes je mezi nimi tedy naposled.

Vycítila, že i žákyně si to uvědomují. Seděly tiše, všechny oči byly obráceny k Lídě a v nich mohla číst myšlenku na rozloučení. Žádná si nehrála, ani jedna nepřehlížela svoji sbírku filmových herců. Seděly zaleknuty něčím neznámým a přece radostné, jako mládí samo.

Lída často přerušovala svoji řeč, náhle nevěděla dál a pak začínala z jiného konce. Ještě častěji dívala se na hodinky. Přesto ji však přepadlo zvonění nepřipravenou, přece ji zaleklo.

To zvonilo umíráčkem jejímu učitelování.

Vstala a trochu se podepřela o katedru. Nepomyslela si, že odchod bude opravdu tak těžkým.

»Jen nedat na sobě nic znát,« byla její jediná myšlenka.

Čtěla odejít jako jindy a proto se snažila klidně vypadat. Čekala, kdy se třída rozlučí, aby mezi tím vyklouzla ze dveří.

Ale celá třída seděla tiše, jako by přeslechla zvonění, jako by na něco čekala. Jen dětské oči sledovaly pozorně každý učitelčin pohyb, jen ty oči mluvily o rozchodu.

Viděla, že jim neunikne. Vyndala proto ruce z kapes a promluvila váhavě:

»Jsem zde naposled. Loučím se s vámi a přeji vám hodně štěstí do dalšího života. Doufám, že z vás budou dobré ženy, že vaše děti vychováte v dobré občany.«

Jen dořekla, mrzelo ji, že pronesla poslední větu. Neboť vše, co souviselo s posláním ženy, bylo děvčatům »hrozně« k smíchu, i když o tom tajně mnoho přemýšlely a svěřovaly si objevy o vzniku a zrození člověka.

Lída nemluvila dál, přešla pomalu stupínek a váhavě kráčela ke dveřím.

Zastavil ji šramot odsunovaných židlí.

Obrátila se obličejem do třídy.

Stály proti ní vzpřímené, rozpačité dojaté. Viděla, že neměly připraveno žádné oslavné loučení, že vstávají z vlastního popudu, že ji tedy musely mít rády.

Lídě zvlhly oči.

Některá dívka přejela si rukama přes obličej a vzadu jedna řekla trāslově »Sbohem.«

»Děkuji vám,« řekla Lída a honem vyšla ze třídy, aby se nerozvzlykala. Tam opřela se o dveře s rukama roztaženými, jako by celou svoji třídu chtěla chránit před nárazem z venku.

Třída za dveřmi se rozšuměla. Bylo slyšet popotahování nosem, hovor i jednotlivé hlasy.

»Byla to prima bába,« řekla některá.

»Ohromná,« souhlasily ostatní.

A venku, před třídou, jhlo srdce propuštěné učitelky, naplňovalo se pýchou nad největší pochvalou, jaké je schopna dnešní mládež.

Pak klopýtala Lída po schodech dolů.

Zahlédla školníka, jak se schoval, aby se s ní snad nemusel loučit, potkala několik lhostejných obličejů a vyšla z ústavu.

Na ulici vmísila se mezi věčně spěchající lidi. Utopila se v moři neznámých obličejů, mezi kterými je tak smutno. Splýnula s nimi svým ustaraným, bolestným výrazem a mimoděk přidala do kroku, aby nevypadla z rytmu ulice. Na schodech v domě zaslechla opět křik z jejich bytu a zase si rozepínala kabát v chůzi.

»Chvála Bohu, že je to dnes naposled,« říkala si s úlevou, když zasunovala patentní klíč do zámku.

A CO TEĎ?

Ve dvanáct hodin rozloučila se s třídou Pouzarová. Totiž, dá-li se nazvat rozloučením její pohození červenou hlavou a obvyklý hluk po hodině.

Ani jednu žákyni nenapadlo, že vidí Pouzarovou naposledy. I když to snad některou napadlo, nelámala si příliš hlavu.

Pouzarová neměla ráda »ubřečených scén«, a proto jí šlo vhod, že mohla odejít ze třídy jako kdy jindy.

»Holky, tára baba je zde dnes naposled,« zakřičela jedna žákyně, dříve než Pouzarová dověřela dveře.

»A co je z toho?« odpověděl jiný hlas.

»Alespoň dostaneme na počty nějakého fešáka,« směle se jí.

Pouzarová ji již neslyšela.

»Co je z toho,« říkala si pro sebe. »Opravdu, co je z toho? Škoda, že vás nemohu zapsat všechny do třídnice,« ulevila si nakonec.

Pouzarová nebyla zlá, ale za poslední neděle nasbírala se v ní zlost a nemohla se na nikom vylít. Byla unavená věčnými debatami v kavárnách o tom, zda je propuštění spravedlivé, nebo ne. A nejhorší ze všeho, viděla, že nikoho nedojímá její osud, ani Rudolfa ne.

»Bože, Rudolf je takový divný,« říkala si po schodech dolů. »Člověk se mu nemůže s ničím svěřit, hned říká, že má svých starostí dost, že mé pitomosti nebude poslouchat. Pitomosti. Jako by moje propuštění bylo pitomostí.«

Pouzarová vyšla ze školy a zamířila k svému vozíku.

»Ještě že ten vozík mám,« říkala si znovu. »Toho teď užiji.«

»Rukulíbám,« ozvalo se vtom před ní a nasládlá tvář Malého s devotním úsměvem skláněla se před ní.

»Aby tě čert vzal,« pomyslíla si Pouzarová, ale namísto toho řekla způsobně: »Dobrý den.«

»Přišel jsem se s vámi rozloučit,« mluvil Malý. »Totiž rozloučit. Poklonit se vám. Doufám, že se přijdete často na nás podívat, jak na vás vzpomínáme, jak vás postrádáme.«

Pouzarová vstoupila do vozu a nezbylo jí, než pozvat Malého vedle sebe.

»Kdybyste věděla, jak se nám bude po vás stýskat,« povyřel dál Malý.

Pouzarová měla nejdříve chuť říci mu něco zlého, ale když jí zlost přešla. Její rozjitřené duši dělal dobře oddaný tón jeho hlasu i ty známé lichotky chladily její bolest.

»Ředitel byl rád, že jdeme pryč a Hejna, ten to řekl docela veřejně,« promluvila do skla před sebou.

»Ale, kolegyně, to jsou přece obhroublé žerty. On to pokládá za vtip a neví, že tím někoho uráží. To víte, ten člověk je nemožný, ve společnosti se neumí chovat a na nám promluvit. Myslí si, že všechny jsou jako ta jeho hájovny, co její máma posluhovala ve dvoře.«

Pouzarovou začalo bavit jeho klepaření.

»Jak jste se to dověděl?« ptala se Malého.

»Ach, tak. Od lidí. Povídá se to,« koktal zapálený.

A aby odvrátil od sebe pozornost, začal znovu o Hejnovi.

»Jeho žena leští doma kliky, pere si, uklízí, teď toho kluka mají, no, zkrátka, to musí být domácnost. Já vím, že Hejna s ní nemůže o ničem pohovořit, že utíká z domu, že je nešťastný. Žena je přece v dnešní době hlavně mužovým kamarádem a pak teprve ženou. Já bych neunesl vedle sebe tvora s ušpiněným děckem v náručí, za kterým bych teprve přicházel na řadu. My s ženou lyžaříme, jezdíme na kanoi, tuhle jsme si také zazavodili a hned jsme vyhráli prvou cenu a...«

Tady se Malý zarazil, protože očekával nadšený projev od Pouzarové, ale ta jeho poznámku přešla bez povšimnutí. A tolik si tuto větu připravoval a promýšlel. Jen tak prohodit to chtěl, aby to nevypadalo jako chlubení, ale aby si toho každý všiml. A Pouzarová to snad přeslechla.

»Jezdíte snad taky na kanoi?« zeptal se pro jistotu.

»Ano, tak trochu,« odpovídala Pouzarová. »Můj muž je v Jacht klubu, má svoji plachetnici a motorový člun, tak k te kanoi se tak často nedostanu.«

Malý byl jako opařen.

»Ovšem, ovšem,« říkal. »Tak i vy jste v manželství více kamarádem, než ženou, což?«

»Skoro,« svolovala Pouzarová. »Ale máte zajímavé názory na manželství,« řekla a zvedla hlavu k němu. »Asi takové, jaké jsem očekávala od svého muže. Škoda, že můj choť je tak činně angažován, že mne nechává tolik samotnou a nehledá ve mne onoho kamaráda. V každém případě chtěla bych poznat vaši ženu. Musí být vrcholně inteligentní, zajímavá a samostatná. Podívejte se, co abyste ji přivedl v úterý k nám? Nebude vám přece vadit, že můj choť nebude doma? Já mám totiž hrozně ráda nové lidi. Sbírám si známosti jako jiný sbírá třeba brouky. A pak. Teď budu mít takovou spoustu času...«

Bylo to společensky nevychované, co říkala, ale říkala to úmyslně. Nechtěla si příliš zadat a pak si nechávala zadní dvířka pro případ, že by paní Malá byla »nemožné stvoření«.

»Bude nám velkým potěšením,« vypravil ze sebe Malý. Stykem s Pouzarovou naučil se již dostatečně skrývat svoje překvapení i zděšení. A pozvání na čaj bylo pro něho zděšením. Jak by mohl svoji ženu postavit vedle Pouzarové, jak by ji mohl přivést do salonu?

Pak se mu zdálo, že Pouzarová mluvila nějak úchvatně, čili ve své řeči něco skrývala. Prohodila také cosi o tom, že nebude její muž doma. Měla to být snad výzva? Malý to považoval za výzvu a také se podle toho zařídil. Trochu váhavě, ale přece tak, že to vypadalo docela přirozeně, položil ruku na opěradlo Pouzarové a pak se mu ruka svezla na její ramena.

Pouzarová znala i nejmenší triky flirtu, a proto se pousmála do koutků úst. Ale dělalo jí to dobře a nepožádala, aby ruku sundal.

Jeli tak dál a oba mlčeli.

Ani dnes nedovezla Jarmila Malého domů. Nechala ho vystoupit opět na rohu a kochala se jeho udiveným pohledem.

»Jo, hošíčku, nesmíš moc zpychnout,« říkala si pro sebe.

A aby ho ještě více zmátla, podívala se se strany na něho a koketně prohodila: »Tak v úterý, nezapomeňte.«

»Nezapomenu,« říkal s kloboukem v ruce. »Přijdu určitě,« dodal pak.

»Totiž. Přijdeme určitě,« opravila ho.

Sklopil oči a něco zamumlal. Nerozuměla mu, neboť stiskla starter a rozjela se.

»No vida, ona ta nuda nebude tak strašná,« řekla si pro sebe a měla chuť dát se do hvízdání. Bylo jí veselo, tak veselo, že měla chuť provést nějaké uličnictví.

Začala proto přemýšlet, kam by mohla zajet, ale vždy jí z toho vyšel jen ten pustý a osamělý domov.

Nakonec nezbylo jí nic jiného, než bez cíle projíždět ulicemi, a když i to přestalo ji bavit, obrátila s povzdechem skutečně k domovu.

Do bytu vstoupila, jako by vešla do lednice. Služka ještě nezatopila a všude byla zima, neútulno.

Jarmila zůstala proto v kabátě. Sedla si do křesla, skrčila nohy pod sebe a chvíli rozhlížela se kolem. Její oči tékaly jako vyplašené mouchy, myšlenky smutněly a smutněly, až se Jarmila dala do pláče. Do hlasitého, vzlykavého pláče.

13.

KUS ŽIVOTA.

Helena nechala ve třídě rozsvítit, aby děvčata viděla na vyšívání.

Jehly protahovaly hedvábí, jedna žákyně předčítala sladký dívčí román a ostatní dělaly, že poslouchají. Vpravdě však dívaly se na Helenu.

Tak krátko je učila a přece jí měly tolik rády.

Byla tichá, klidná, rozsávala kolem sebe klid a jakousi duševní úlevu. Ne, že by čtrnáctileté dívky potřebovaly duševní úlevy, ale svým dětským instinktem vyvířily její duševní vyrovnanost.

Nevěděly, že měla trpké mládí, netušily, že má starosti, že zkouší ještě teď. Pro ně byla někým, koho si ani neuvědomujeme v životě, ale kterého nesmírně želíme, když ho ztrácíme. A děvčata Helenu dnes ztrácela.

Dírky dostávaly dnes hranaté tvary, lístky podobaly se vajíčkům a stonek vypadal jako trnová větévka.

Helena ukazovala jedné dívce způsob vyšívání. Seděla skloněna nad bubínkem a v rozechvělých prstech držela droboučkou jehlu.

»Tak pozor. Nahoru, dolů, druhou rukou nitku vytáhneš a zase. Nahoru, dolů, druhou rukou nitku vytáhneš.

»Proč to říkám,« myslala si. »Stejně jsem dnes zde naposled. Naposled.«

Nedívala se ani na hodiny, nechala je utíkat i loudat se, jak chtějí. Nespěchala domů, ani se tam netěšila. Nemocná, uvězněná na posteli se spoustou výčitek jí nevábila. A toho ticha se bála, toho ticha, úplně jiného než se bála Pouzarová, toho svého ticha, ticha před bouřkou.

Zatím co ticho Pouzarové bylo nekonečné moře klidu, který tě ztráví, utopí, vyssaje, bylo Helenino ticho s temným hučením v pozadí s maskou strachu na obličejí. Strašila v něm bída s hladem a nedostatek se strádáním.

»Ale třeba Pepa zrovna tento týden prodal hodně strojů,« řekla si v duchu, zatím co žákyně za ní polohlasitě opakovala: »Nahoru, dolů, druhou rukou nitku vytáhnout.«

Do šumění třídy a šelestu pláten zaznělo zvonění.

Helena nepočítala kolikáté to je, ale oči obrácené k ní upozornily ji, že je to poslední, že už je konec vyučování.

Najednou zrozpačitěla. Odstrčila od sebe bubínek, vstala a žmolila cíp pláště v ruce. Dívala se po třídě a třída se dívala po ní. Hovořily tak očima, slibovaly si něco a zase něčeho litovaly.

»To je konec,« řekla najednou Helena ne v otázce, ale s padnutím hlasu.

»Konec,« opakovala sama po sobě.

A najednou se rozplakala.

Jako malé děvčátko nad roztrženou pentlí, jako dítě, když mu zaběhl míč.

Rázem byly kolem ní. Hladily jí, těšily a ty citlivější plakaly s ní.

»Paní učitelko, my vás měly tak rády,« žalovaly jedna přes druhou.

»Já vás taky,« přiznala se poctivě.

A již se ovinuly první paže kolem jejího krku, za nimi druhé, třetí a Helena nestačila celovat dětské, nerozvitě rty.

»Já na vás do smrti nezapomenu,« slibovala jedna afektovaná holčička.

»Ty zapomeneš,« hořce se usmála Helena. »Ale já nezapomenu.«

Jak to všecko bylo pro Zučkovou bolestné. Docela s potěšením rozdírala svoji bolest, skoro se s ní mazlila. Jen aby měla příčinu plakat, aby konečně slzami odplavila nahromaděný stesk.

Žákyně plakaly s ní.

Potom pomohly jí do pláště, utřely jí slzy, nasadily klobouk a vedly ze třídy. Vedly ji jako stařenku, podpíraly ji jako vznešenou ženu.

»Paní učitelko, přijďte se na nás podívat,« škemraly na ní.

»Přijdu, to víte, že přijdu,« slibovala, ale v duchu byla přesvědčena, že se zde neukáže a když některou z nich potká na ulici, neodpoví jí na pozdrav. Zakope v sobě radostné období učitelování, nechá vyhasnout plamen, kterým chtěla svítit děvčatům do života.

»Paní učitelko, dejte nám něco na památku,« loudily další.

Hned jí braly rukavice, otvíraly kabelku.

Bránila se, nedala si nic vzít. Vždyť to jsou jen děti, zítra možná nebudou vědět o nějaké Zučkové, ale ona by věděla, kdyby musela kupovat nové rukavice, nebo novou tobolku.

Před školou se jim vysmekla. Byla sice ráda, že se s ní tak těžko loučí, ale chtěla být najednou sama.

Ohlédla se ještě po budově a uviděla, jak jí z okna mávají dívčí ruce v kostkovaných rukávech.

Zamávala jim také na rozloučenou a pak se pustila rychle ulicí vzhůru. Neviděla před sebe, tak se jí pověsil před oči mlhavý závoj slz, srdce trnulo jí rozloučením i strachem z příštích dnů.

Ale přesto šla odhodlaně vpřed. Tolik klacků hodil jí život pod nohy, tolik jich přeskočila, obešla nebo odhodila, že tento dovedla již překonat. Lidé do ní vráželi, omlouvali se i hubovali, ale Helena kráčela stále kupředu, stále rovně.

A do zvuků kroků začaly se jí plést divné myšlenky. Vzpomínala na dobu, kdy chodila do ústavu, jak těžko se protloukala s hubenou podporou staré tety, vzpomínala jak stále doufala, že potom, potom bude již lépe.

Pak poznala Pepu a doufali ve dvou. Jeden den smáli se štěstím, druhý plakali zklamáním. I dobu rozloučení snesli, jejich láska se nezměnila a jejich city nevychladly.

Potom přišla svatba, tichoučká jako nevěsta sama, zakřiknutá uraženou, nemluvnou tchyní. Ještě po ní měli sny, živili se doufáním, ale pak je to nějak přešlo. Dnes se již se vším smířili a těšili se na děcko.

Ale s tím těšením bylo to podivné. Říkali si to nahlas, přesvědčoval jeden druhého, ale Helena by vzala na to jed, že kdyby oznámila Pepovi, že se jejich děcko nenarodí, že by se nad tím příliš nermoutil. Ne, že by byl zlý, nebo pohodlný. Ne. Kdyby byl statkářem, chtěl by mít jistě šest synů. Ale co s dítětem u nich, co s novým životem mezi mladými a přece skončenými životy?

Helena ví, že lví podíl na jejich duševní rozháranosti má stará paní. Ta dovede rozleptat svědomí malými slovíčky, jako ta kapka častým padáním nejtvrďší kámen. A nejhorší na tom je, že uznávají pravdu jejich slov, že jí věří, že je přesvědčuje.

Helena vidí, jak se celé její manželství i celé její štěstí žene do slepé uličky, jak se zaplétá, aby se již nikdy nemohlo rozvázat. Pozoruje to všechno a musí přihlížet s rukama v klínu, nemůže si pomoci ani hnutím jednoho prstu.

Helena dobře neví, jak se dostala k jejich domu. Ze skutečně doma, uvědomuje si až tehdy, když otvírá dveře a z kuchyně zní ostrý hlas:

»Aho, kdo je to?«

»Já, maminko,« odpovídá pokorně.

»Ty. Aha ty? To je dost, že jdeš.«

Helena necítí ostrost věty, slyší v ní celý den ztrávený o samotě, bez světla, bez družného rozhovoru.

Pak se začne otáčet věčný žentour domácnosti.

Zatopit, přinést uhlí, pomoci mamince, uvařit jí čaj, nakrojit chleba, připravovat večeri a konečně pohledem slovem podepřít Vendu, když se vrátí ze své nekonečné pouti za prací.

Dnes Pepa nepříjde. Chybí jim všem, nejvíce nemocné. Vzpominají na něho všichni, nejvíce nemocná.

Helena nemá dobře čas ke vzpomínkám, ale chybí jí tady. Sama, bez něho musí se přenést přes svůj odchod ze školy, sama s nemocnou musí prožít svůj přechod do jiného života.

Sama bez něho jde spát, sama bez něho vstává.

Vstává tak časně, jako každého dne, dělá tytéž práce, opatří nemocnou, uvaří kávu, vypraví Vendu a najednou, v době kdy má odejít do školy, zastaví se uprostřed kuchyně.

»Půl osmé,« říká si a dívá se na hodinky. »Já už půjdou,« prohodí k nemocné.

»Kam, prosím tě?«

»Ano, kam? Slíbila jsem jedné přítelkyni, že k ní půjdu, že...«

Helena nechce říci, že se jde učit chovat děti. Bez toho by ji nemocná odbyla, to že se naučí, až dítě přijde.

A nemocná ku podivu ochotně odpoví: »I jen si jdi.« »Nakoupím, až půjdu od ní,« omlouvá Helena svůj odchod, skoro dojatá, že jí nemocná nevyčetla, že ji opouští.

Stará paní neodpovídá, protože se zahlubala do raních novin, které začíná číst od soudní síně.

14.

UČITELKA SE UČÍ.

Helena tedy jde. Jde k Lídě. Bože, jak je ta Lída prožívá, jak jí usnadní přechod do domácího života tím, že jí první den pozvala k sobě.

Helena nikdy nebyla u Lídy a proto čte dole v průjezdě jména nájemníků. Ale již slyší se shora křik a tak jde po hlase.

Přišla správně. Jako Lídu, tak i ji zavedly dětské hlasy až před dveře.

Po zazvonění křik utichl a dupot dětských nohou předbíhal se s velkými kroky dospělého. Dveře se otevřely a před Helenou stanula Lída s Pavlem před sebou.

»Přišla, přišla,« zanotovala si Lída, postrčila Pavla k Heleně a utíkala zpět do kuchyně.

Rozpačitá Helena podala Pavlovi ruku.

Neopětoval její pohyb, jen si ji prohlížel velikýma modrýma očima.

Podala mu pytlík bonbonů, ale nevzal jej. Stále si ji jen prohlížel a odhadoval ji.

Helena se snažila k němu zalichotit. Nabízela mu, že ho pochová, že mu ukáže koničky, ale chytrý Pavel věděl, že to jsou jen sliby.

Přece si však na ni zvykal a najednou z ničeho nic vzal ji za ruku a důležitě prohodil: »Láďka má už zuby.«

Ovšem, že se velmi podivila.

Divila se potom všemu, jen aby získala jeho důvěru. Docílila tím však jiného výsledku. Pavel prohlásil ji za hloupou, když nic neví a vrátil se ke svým hračkám.

Lída se ani nezačervenala nad jeho prostorekostí.

»Vidíš ho, mužského. Tak dlouho jsi studovala, starší holky než je on učila a nakonec jsi hloupá.«

Při tom hledala úsměv na Helenině tváři.

Byl tam, ještě trochu rozpačitý, ale brzy se rozzářil v celé své síle. To když viděla Lídu, jak krmí maličkého Lad'ku. Maličký hošík pokukoval po ní svýma velikýma očima, dudal z láhve a držel se při tom za palce u nohou.

Něco divného budilo se v ní při pohledu na baculaté ručky Lad'kovy, podobné ručkám kloubové panenky. Něco ji nutkalo chytit to rozvalené tělíčko, přitisknout k němu své tváře a muchlat tu osobičku, až by vrískala smíchem.

»Já bych toho kluka snědla,« vyjádřila své pocity.

»Nic si z toho nedělej, já někdy také. Až zuby musím zatínat. To je ta pradávna mateřská láska, která nás nutí očichávat naše mláďata, olizovat je a přenášet z místa na místo. Ale abys mně ty kluky opravdu nesnědla, uvařím ti trochu čaje.«

Tak začalo dopoledne, jedna z těch chvil, z kterých těžíme dlouho v životě. Helena přehlédla všechn nepořádek v kuchyni, nevnímala ani neučesanou Lídu, její pozornost soustředila se jen na Pavla s Lad'kou. Kolikrát potom v životě vzpomínala Helena na každý Lídin pohyb, kolikrát snažila se ji napodobit. A kolikrát věděla si rady jenom proto, že viděla Lídu v podobné situaci a kolikrát jí děkovala za drobečky moudrosti, získané od ní právě toho dopoledne.

Jinak bylo to půldne velmi rušné. Helena, zvyklá stojícímu klidu u nich doma, měla hrdlo vyprahlé neustálým překřikováním toho hluku zde, uši ji brněly od dětského křiku a hlava se točila nad ní tolikerou prací.

Lídě vdala se Anička někam na venkov a novou služku místo ní si nevzala. Helena měla tedy příležitost vidět na vlastní oči umění uvařit oběd při dvou dětech. Jenom popsání Lídiných výkonů za těchto několik hodin zabralo by mnoho stránek, neboť krmila děti, strojila je, uklízela byt, hovořila, připravovala vaření, zapisovala, smála se i hubovala, všechno najednou, vše v jediné minutě.

Helena sice jako každá jiná žena byla přesvědčena, že její děti by nedaly polovic práce, že by si je jinak vychovala. Myslela si, že u ní udělá osud výjimku, že všechno půjde hladčeji a snáze. Přesto obdivovala Lídinu zdatnost a hlavně se divila, kde se kamarádka všemu naučila.

Když potom svítlo zimní slunce, vzala Helena děti na procházku.

Tlačila pyšná kočárek, dívala se po Pavlovi, poskakujícím kolem a mýjela rychle hlasitě mluvící lidi, aby jí nevzbudili Lad'ku.

Na tvářích měla úsměv, jako by jí toto lidské bohatství patřilo, jako by sama byla mámou těchto dvou synků.

Sjížděla opatrně s chodníků, smála se svému skreslenému obličejí v lesklých blatnících kočárkových a tiskla Pavlovi drobnou ruku, když se jí zachytil.

Byla tak šťastna ve své ustaranosti z dohledu na dvě děti a těšila se na své vlastní štěstí, které se teprve začínalo tvořit.

Neměla ještě správný poměr k dítěti, považovala je dosud spíše za panenky k oblékání než za lidi v malém vydání, ale přece vzbuzovaly v ní nepoznanou něhu.

K poledni zavedla děti domů. Vyslechla ještě Lídino děkování za to, že jí umožnila uvařit v klidu oběd a hlavně, že se děti dostaly dopoledne ven. »Počkej, poznáš to jednou sama na sobě. Mám trpí nejvíce tím, když nemůže dát dětem vše, co by chtěly. A když má zase mož-

nost dáti jim vše, rozmazlí je tak, že pro život nemají ceny. Sama budeš někdy přemýšlet o zásadách výchovy, kde se dobro prolíná se zlem tak těsně, že mnohdy nerozpoznáš.»

Lída znovu děkovala, zatím co by měla poděkovat Helena. Neboť Lída uvařila jenom oběd, ale Helena získala mnoho zkušeností do života.

Pak si podaly ruce. Lída rozpařená od plotny natáhla své ruce spěšně otřené do zástěry. A Helena jí je stiskla, trochu unavená tímto přeplněným dopolednem, ale šťastná a spokojená, jak nedoufala být.

»Přijď k nám zase co nejdříve,« zvala ji Lída. »Nechci tě snad využívat, ale ještě jsi neviděla jak se koupe, ani na výbavičku jsi se nepodívala.«

»Jen mne moc nezvi,« smála se Helena. »Příští týden jsem tady jako na koni a pak mne budeš muset vyhodit.«

15.

NA POTOPENÉ PONORCE.

Ale Helena nepřišla příští týden, jak Lídě slibovala, ani dlouho potom. Ona nešťastná sobota jí vše překazila. Ona sobota, která jí zasadila novou ránu a ochromila na dlouho její myšlenky. Nešťastná sobota, na kterou Helena do smrti nezapomněla a kterou označila za nejčernější den svého života.

A přece začala ta sobota docela vesele.

Helena vstala s písničkou na rtech, vypravila zase Vendu na jeho pout za místem. Oba již doufali, že by se snad skutečně něco našlo, byl to jen takový zvyk odejít z domova, takový strach před nečinností.

»Nejhorší ze všeho je ztratit naději, utopit se v malomyslnosti,« říkával Venda. A pak dodával: »Co kdyby zrovna dnes?« A to »Co kdyby zrovna dnes,« vyhánělo ho do nevlídných ulic, nutilo ho fukat s pokorným úsměvem na dveře pánů ředitelů a čekat předlouhé hodiny v kancelářských čekárnách. To, a potom jedovatost nemocné, zarážely jeho kroky při návratu domů, když se tak vracel s pokořeným »já«.

Dnes šel však Venda trochu veselejší. Někdo od pojišťovny slíbil mu přímluvu a Venda měl naději, že snad skutečně už dnes dojde svého snu.

Helena zvykla si, co zůstala doma, mávat za Vendou dolů, do ulice, když se obracel, aby se posledně podíval na dům. Když nevyprovázela muže, bratrovi. Ani netušila, jak mu tím zpříjemňuje den, jak ho pozvedá na bludné pouti v začarovaném kruhu života.

Mihnutí bílého šátku v šedém okně provázelo Vendu do všech jeho marných nadějí a svítilo mu připomenutím blízké duše, když se zase setkal jen s pokrčením ramen. Také dnes mávala mu Helena, oblečená v kostičkové šaty. Věděla, že její muž má rád tyto šaty a proto se již připravila na setkání s ním.

Dívala se tak s úsměvem do perspektivně skresleného obdélníku ulice, kde se to hemžilo tmavými lidmi a pozorovala Vendu, jak jde nahrbený mezi nimi. Na rohu u mydlářství se zastavil, otočil se celý k ní do okna a přiložil prst ke klobouku.

Viděla ho dnes jasněji, než kdy jindy. Snad proto, že bylo dnes slunné ráno, snad proto, že jí samé bylo tak radostně. Zdálo se jí, že vidí na dálku jeho zašivané kalhoty a ohmataný klobouk. Vypraná kravata, popraskané botky, to vše bylo sice pečlivě Helenou spravované, ale přece volalo opotřebovaností.

»A na nové není. A nebude,« řekla si v duchu.

Najednou bylo jí Vendy líto. Nejraději by běžela za ním k mydlářství a pohládila ho po vlasech. Slzy vstoupily jí do očí a když Venda zašel za roh, utřela je do bílého kapesníku.

Pak se srdcem stísněným šla po své práci.

Nemocné bylo ten čas lépe. Seděla na posteli a s Heleninou pomocí přešla i po kuchyni. Poměr mezi nimi se však nelepšil. Dnes zvláště byla stará paní kousavá a mezi sykáním bolestí míchala jedovaté poznámky.

»V poledne přijede Pepa,« říkala si Helena, když již měla ostrou odpověď na jazyku. Po té myšlence dávala se znovu veseleji do díla.

»Za dvě hodiny přijede Pepa,« řekla si v deset hodin a šla mu připravit papuče i starý kabát, který nosil doma.

Při vaření chystala si slova, kterými ho přivítá, odpovídala v duchu na jeho otázky a zkoušela úsměv, kterým mu naznačí, že na školu již zapomněla. I na nemocné byla vidět nedočkavost. Nechala si přinést hřebec, popoháněla Helenu k rychlejší práci a pořád se jí zdálo, že se hodiny zastavily. Helena jí nezazlívala. Byl vzpruhou v její jednotvárnosti, voněl dálkami a přihodilo se mu po cestě tolik, že mohl o tom hovořit celou neděli.

Helena dovařila Pepovo zamilované jídlo a mezi prostríráním odbíhala neustále k oknu, zda již nejde.

Nešel.

Dávno minula doba, kdy se vracíval, ale Helena nezahlédla jeho kabát v ulici. Vešla proto do předsíně, otevřela dveře na schody a poslouchala kroky. »Snad jel jiným vlakem, nebo ho něco zdrželo,« vyslovila nemocná svůj neklid.

»Nebo musel zůstat v hlavním skladě,« přidávala se Helena.

Obě se strachovaly, ale uznávaly zároveň, že zpoždění několika minut není nic závažného. Ve svém rozčilení nepovšimly si ani, že i Venda by měl tady být.

Konečně zazněl zvonek a Helena běžela otevřít. Skoro se obávala, že je to někdo jiný, ale byl to Pepa.

Šedý únavou, zaprášený z vlaku, nepořádný bez týdenní ženské péče. Jako vždy, ale přece nějak jiný.

Jindy hleděly na Helenu dvě veselé oči skrze šed' únavy a žertovnými slovy hleděl zlehčit nekonečnost týdne. Rychlými pohyby chtěl shodit tíhu všech těch dnů se sebe, očistit se a využít klidu domova do posledního kousíčku. Dnes, za těch několik kroků od dveří do kuchyně poznala Helena, že se jí vrátil jiný muž, než kterého pouštěla v pondělí do světa.

»Jen aby nebyl nemocný,« pomyslela si rychle. Nahlas neřekla však ani slůvka o jeho změně. Jako by nic nezpozorovala, usmívala se na něho, donesla teplou vodu a vzala mu aktovku.

Jen nemocná nic nepostřehla. Lačná nových zpráv, vrhla se na něho otázkami a v sobeckém zájmu nepozorovala, že jí odpovídá jen jednou slabikou.

»Jen aby nebyl nemocný,« řekla si Helena znovu. Chudák netušila, že i Pepy chytila se nejhorší nemoc tohoto století, která není vlastně nemocí. Konečně sedl si upravený Pepa ke stolu. Helena sedla si proti němu. Říká se, že umělecky založený muž nemůže vidět ženu jíst. Pepa byl však obyčejný člověk a rád stoloval s Helenou.

Dnes rozrušoval ho každý její pohyb a po otázkách nemocné stahoval nervosně tvář.

»Prodal jsi hodně?« ptala se matka.

»Hodně,« odpověděl.

A zase jedli bez hlesu.

»Kde je Venda?« ptal se mezi polévkou.

»To víš...«, řekla Helena a zajíkla se zklamáním. Na Vendu se ptá, ten ho zajímá, ale ona, propuštěná, s di-